

— "Ανθρωποι καταχρασθέντες τὰ πράγματα τῆς πατρίδος καὶ ἴσως καταδικασθέντες ἢ στιγματισθέντες, λαμβάνουσι πολλάκις πρώτην θέσιν, οὐχὶ μόνον εἰς ξένας κοινωνίας, ἀλλ' εἰς τὰς ἰδίας, ὡς συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι.

— "Ὅπου ὑπάρχει δικαιοσύνη, σπανίως ὀφίσταται τὸ ἔγκλημα.

— Τὸ ἔγκλημα φεύγει τὴν δικαιοσύνην, καθὼς τὸ ψεῦδος τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ διάβολος τὸ θυμίαμα.

— Ἡ αἴγλη, τὴν ὁποῖαν ἀναπέμπει πολλάκις ὁ στέφανος τὸ μέτωπον ἐξόχου καλλιτέχνης ἀκτινοβόλος στέφανος, ἐξαφανίζει πᾶσαν κηλίδα τοῦ βίου αὐτῆς, μικρὰν ἢ μεγάλην. Τὸν ἄνθρωπον παρερχόμεθα ἐν σιγῇ — πρὸ τοῦ καλλιτέχνου ἀποκαλυπτόμεθα.

— Τακτοποιήσον τὸν χαρακτῆρά Σου καὶ ἡ γλῶσσά Σου θὰ τακτοποιηθῇ μόνη τῆς. Μία κοινωνία ἀποτελουμένη ἀπὸ τακτοποιημένους χαρακτῆρας, αὐτομάτως προικίζεται ὑπὸ τῆς ἀρίστης γλώσσης καὶ συνεννοεῖται ἀρτίως καὶ καλλιπεῶς. Ἄλλοίμονον ἐὰν δὲν δύναται τις ἀπ' ἐνστίχτου νὰ διακρίνη τὸ ἄσχημον ἀπὸ τὸ εὐμορφον, τὸ ἀκριβὲς ἀπὸ τὸ ἀόριστον, τὸ ἡμερον ἀπὸ τὸ ἄγριον. Οὐδέποτε θὰ λαλήσῃ, οὐδὲ θὰ γράψῃ καλῶς. Φίλε ἀναγνώστα, μὴ ἀκούεις τοὺς εἰδωλολάθρας καὶ τοὺς σχολαστικούς, εἶτε ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης σου ὀμιλοῦν, εἶτε ὑπὲρ τῆς δημώδους. Πρόσθετε ὅσον δύνασαι εἰς τὸ ἠθικόν σου ἀνάστημα, καὶ γράφε ἢ λάλει μὲ εὐσχημίαν, μὲ ἀκρίβειαν καὶ μὲ ἡμερότητα, οὕτω δὲ θὰ συντελῆς εἰς μὀρφωσιν γλώσσης. Τὰ μυστικά τοῦ καλῶς ὀμιλεῖν καὶ γράφειν εἶναι διαφυλαγμένα εἰς τὴν ψυχὴν. Ἡ γραμματικὴ ἔργεται μετέπειτα. Ἡ γραμματικὴ δὲν ἔχει αὐθεντίαν ἐπὶ τοῦ ἐκφράζεσθαι πλεῖον ἢ ὅσα ἔχει αὐθεντίαν τὸ σύνταγμα ἐπὶ τοῦ κοινωνικῶς βιοῦν. Τὸ σύνταγμα εἶναι ἀπόρροια τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, ἡ γραμματικὴ εἶναι ἀπόρροια τῆς γλώσσης, ἥτις εἶναι τὸ κάτροπτον τοῦ χαρακτῆρος. Μέχρις οὗ μορφώσωμεν χαρακτῆρα, ἀπαραίτητος εἶναι ἡ γνώσις τῆς ἀρχαίας, τῆς γραφομένης, τῆς λαλουμένης. Πρὸ πάντων ὁμως ἀπαραίτητος ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀντλεῖν πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ χρήσιμον ἐκ τῶν τριῶν τούτων θαυμασίων πηγῶν, ἅς ἐκλήροδοτήσεν ἡμῖν παρῳχημένους πολιτισμός.

ΜΙΚΡΟΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑ Ο ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ

Α'

ΒΕΒΑΙΩΣ οὐδέποτε ἐγὼ θὰ σκεφθῶ νὰ σταματήσω τὴν αὐθόρμητον ὀρμὴν τῆς νεότητος. Οὐδὲ ὧλος συμεμερίζομαι τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες δοξάζουσιν ὅτι πρέπει νὰ δυσπιστῆ τις εἰς τὸ πρῶτον συναίσθημα, διότι εἶνε κακόν. Τὸ πρῶτον συναίσθημα, διότι μάλιστα εἶνε αὐθόρμητον, θὰ εἶνε ἀγαθόν παρὰ ταῖς ἐντίμοις καὶ ἀγαθαῖς φύσεσι, καθόσον περὶ τούτων μόνον ὀμιλῶ ἐνταῦθα.

Τὸ μόνον ἐλάττωμα τοῦ πρώτου συναισθήματος, εἶνε ἡ ἔλλειψις ἐλέγχου τῆς σκέψεως, ἐλέγχου ἀναγκαίου πάντοτε, ἄλλως δὲ γενικῶς εὐνοϊκοῦ εἰς τὰς ἐντυπώσεις τῶν εἰλικρινῶν καὶ εὐ ἡγμένων ψυχῶν.

Δὲν εἶμαι ἐχθρὰ τοῦ ἐnthousiasμοῦ, μακρὰν δὲ τοῦ νὰ σκεφθῶ, ὅτι πρέπει νὰ τὸν σβύσῃ ἢ νὰ τὸν καταστείλῃ τις, νομίζω, τὸναντίον, ὅτι καλόν εἶνε νὰ διατηρήσῃ μετὰ μεγίστης προσοχῆς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πηγὴν αὐτοῦ. Ὁ ἐnthousiasμός προέρχεται ἐκ τῆς νεότητος τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, νεότητος πολυτιμοτέρας ἔτι τῆς τοῦ προ-

σώπου, και δυσκολώτερον ἴσως διατηρουμένης, ἂν και ἡ πρώτη οὐδέποτε δύναται ν' ἀντισταθῆ εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ χρόνου.

Ἡ νεότης τοῦ πνεύματος ἔχει πολεμίαν τὴν πείραν, τὴν ἀμείλικτον ταύτην λογικὴν, ἣν δὲν ἀκούει τις, συνηθέστερον, ἢ μετὰ τὸ πάθημα και οὐχὶ ἐκ τοῦ στόματος ἄλλου. Πρὸ τῶν σκληρῶν παθημάτων τῆς πείρας σθένουνται μία πρὸς μίαν πᾶσαι αἱ ζωηραὶ ἐκεῖναι ἀναλαμπαι τῆς νεότητος, αἰτίνας ἀποτελοῦσι τὰ ἡδέα ὄνειρα, τοὺς εὐγενεῖς ἐνθουσιασμούς. Νομίζω ἐν τούτοις ὅτι ὑπάρχει μέσον δυνάμενον νὰ διατηρήσῃ τὰ πολυτίμα ταῦτα δῶρα τῆς ἡλικίας ἐκείνης, καθ' ἣν τὸ πᾶν μειδιᾶ τὸ μέσον τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ νὰ προλάβῃ τις τὴν πείραν, ἢ ὅποια δὲν διδάσκει ἢ πλήττουσα, διὰ τῆς κρίσεως, ἣτις διευθύνει προειδοποιούσα και ὑποδεικνύουσα φιλικῶς τὸν κίνδυνον.

Ἄλλ' ἡ κρίσις, τὸ γνωρίζω, δὲν εἰσκούεται πάντοτε. Δὲν πρέπει ν' ἀρκῆται ὁμιλοῦσα ἐν ὀνόματι τῆς πείρας ταύτης τῶν ἄλλων, ἣτις οὐδὲν ὀλίως χρησιμεύει, ὡς πρὸ ὀλίγου ἀνέφερον. Πρέπει νὰ εἰσχωρῆ διὰ τῆς πειθοῦς, διὰ τῆς λογικῆς, ἣτις ἡσύχως ἐπιβάλλεται εἰς τὸ πνεῦμα. Ἡ ἀλήθεια, ὅπως γίνῃ δεκτὴ, πρέπει νὰ εἶνε ἐνδιαφέρουσα και ἀγαπητὴ οὕτως ἐπεθύμουν νὰ τὴν καταστήσω, ἀγαπητὰ ἀναγνώστρια τῆς ἀξιολόγου «Ποικίλης Στοᾶς», ὅπως σὰς ὁμιλήσω φιλικῶς περὶ τῶν ἐνθουσιασμῶν ἐκείνων, οἵτινες καθίστανται κινδυνώδεις διὰ τὴν γυναῖκα και τὴν νεανίδα.

Αἱ ἐπικρατούσαι κλίσεις ἀναφαίνονται ἐνωρὶς παρὰ τοῖς παισίν. Ἄμα ἡ ὀρθὴ κρίσις και ἡ λογικὴ ἀρχίζουσι νὰ διαπερῶσι τὰ ἐνστικτικὰ τῆς ὕλης, ἄμα ἡ ψυχὴ ἀρχίζει νὰ αἰσθανθῆ, ἀμέσως ἄρχονται ἀναφαινόμενα και προδιδόμενα κατὰ μικρὸν αἱ τάσεις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδός. Ἐν τῇ στιγμή ταύτῃ, πᾶσα προσεκτικὴ μήτηρ ὀφείλει ἐπισταμένως νὰ ἐπαγρυπνήσῃ, διότι και ταχύτερον θὰ ἴδῃ αὐτὴ τὰ σφάλματα και εὐκολώτερον θὰ δυνῆθῃ νὰ τὰ διορθώσῃ, ἔτι δὲ και νὰ τὰ στρέψῃ πρὸς ὄφελος τοῦ τέκνου, καθόσον δὲν ὑπάρχει κακὴ τάσις μὴ ἔχουσα τὴν ὠφέλιμον ἀντίθεσιν τῆς. Ἡ ἀκηδία και ἡ ὀκνηρία συμβαδίζουσι μετὰ τῆς προσηνείας και τῆς εὐμενείας· ἡ βία ἄπτεται τῆς ἐνεργητικότητος, ἡ δὲ μεγαλοφροσύνη ἀποχωρίζεται τῆς ὑπεροψίας. Ἄρκει λοιπὸν νὰ δύνηται τις, κατὰ τὴν περίστασιν, νὰ στρέψῃ ἡρέμα τὸ πάθος πρὸς τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ὄψιν.

Ὅθεν κυρίως τὸ ἔργον καθ' ὃ ὀφείλουσι ν' ἀναπτυχθῶσι τὰ οὐσιώδη προτερήματα τῆς μητρὸς, εἶναι ἡ ὑπομονὴ, ἡ προσοχὴ και ἡ προσήνεια μετὰ τῆς ἐνεργητικότητος· ἀλλὰ πρὸς τούτοις, οἷα ἀποτελέσματα.

Β'

* Ἄς ἴδωμεν ἤδη τί πρέπει νὰ πράξῃ τις, ὅπως ἐξασφαλισθῆ ἐκ τῶν προτέρων κατὰ τῶν ὁρμῶν και τῶν ὑπερβολικῶν ἐνθουσιασμῶν.

Κατὰ πρῶτον ἄμα αἰσθανθῆ τις, ὅτι παρασύρεται ὑπὸ τινος τῶν ἐνθουσιασμῶν τούτων, οἵτινες παριστῶσι τὰ πάντα ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν ὄψιν, πρέπει νὰ ἐξετάσῃ, ἐὰν ὁ ἐνθουσιασμός οὗτος εἶνε δεδικαιολογημένος· οὐδὲν σπουδαιότερον τούτου, προκειμένου περὶ προσώπων, διότι οὐδὲν δυσαρεστότερον τῶν σχέσεων τούτων, αἰτίνας ἀρχίζουσι διὰ τῶν

τροφεροτήτων, καὶ τῶν θερμότερων ἐκφράσεων, διὰ νὰ τελειώσωσιν ἀμέσως εἰς μίαν ἀδιαφορίαν, ἣτις οὐδέποτε διαδέχεται τοιαῦτα αἰσθήματα χωρὶς νὰ καταλίπη πικρίαν τινά.

Ἐν τούτοις οὐχὶ ἄνευ προσβολῆς τινος εἰς τὴν ἀξιοπρέπειάν του, δύναται τις νὰ ἐμπιστευθῆ εὐλικρινῶς τὰ μυστικά του.

Εἶνε λοιπὸν σπουδαῖον τὸ νὰ σκεφθῆ τις καλῶς καὶ ἐπισταμένως πρὶν ἢ συνδεθῆ ἐν στενῇ σχέσει, ἐὰν δὲν θελήσῃ νὰ ἐκτεθῆ εἰς σκληρὰς πλάνας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ἀλγεινὰ σφάλματα. Ἄλλως τε τί εὐκολώτερον, ὅταν αἰσθάνηται τις ἑαυτὸν προσελκυσόμενον πρὸς πρόσωπὸν τι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκείνων προτερημάτων καὶ τοῦ θελγῆτρου ἐκείνου, τῆς συμπαθείας, τοῦ νὰ ὠφελθῆ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σχέσεών του, ἅς δύναται νὰ συσφιγῆ ἢ νὰ χαλαρώσῃ κατὰ τὴν βούλησίν του, ὅπως μελετήσῃ ἐν ἀνέσει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς κλίσεις ἐκάστου ἀτόμου;

Δὲν δύναται τις ἐντὸς ὀλίγου μόνον χρόνου νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν σχέσεων, περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ πνεύματος, οὔτε περὶ τῶν ἀληθῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας συμπαθοῦς τινος προσώπου. Καὶ ὅμως ἐπὶ τούτων τῶν προτερημάτων μόνον δημιουργοῦνται αἱ διαρκεῖς φιλίαι.

Παρὰ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς τούτους διὰ τὰ πρόσωπα, ὑπάρχουσι αἱ προκαταλήψεις διὰ τὰ πράγματα, αἵτινες δὲν παρουσιάζουσι μὲν κινδύνου τοσοῦτον σπουδαίους, ἀλλ' αἵτινες δὲν μένουσι ἄνευ συνεπειῶν ἐν τῇ πρακτικῇ τοῦ βίου. Ἄλλως τε αἱ κλίσεις αὗται δύναται νὰ ἐκδηλώσωσι παρὰ τοῖς παισὶν ἰδιαιτέραν τάσιν πρὸς τὸ εὐμετάβλητον καὶ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ χαρακτῆρος, ἣν πρέπει νὰ πολεμήσῃ τις διὰ παντὸς μέσου.

Δὲν ἐγνωρίσατε, ὡς ἐγὼ, τὴν θελκτικὴν ἐκείνην κόρην, ἣν ἡ φύσις ἐπροίκισε διὰ πάντων τῶν δώρων της; εἶχε διὰ τὴν μουσικὴν ἀξιοσημείωτον κλίσιν, ἐξαιρέτον ἰκανότητα διὰ τὴν ζωγραφικὴν, ἀπίστευτον δεξιότητα διὰ πάντα τὰ γυναικεῖα ἔργα, μνήμην ἐκπληκτικὴν, τέλος ἦτο πεπροικισμένη διὰ λεπτῆς καλαισθησίας ἐφ' ὅλων τῶν πραγμάτων. Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι κακεντρεχῆς τις μοῖρα ἠθέλησεν ἐν τῇ κοιτῆδι της νὰ μηδενίσῃ δι' ἑνὸς ὀλεθρίου δώρου τὴν τοσοῦτον πολυτίμων καὶ σπανίαν ἐν αὐτῇ ἔνωσιν πολυτίμων προτερημάτων. Μεθ' ὅλας τὰς ποικίλας καὶ τελείας ταύτας ἀρετάς, ἡ θελκτικὴ κόρη δὲν ἦτο, οὔτε τελεία μουσικός, ἂν καὶ ἐσπουδάσε τό τε ἄσμα καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον, οὔτε ἀληθῆς καλλιτέχνης ἐν τῇ ζωγραφικῇ, ἂν καὶ ἐδοκίμασε πάντα τὰ εἶδη αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ἐλαιογραφίας μέχρι τῆς ὕδατογραφίας, καὶ ἐπὶ πάντων τούτων ἔδωκε τὰς γλυκυτέρας ἐλπίδας.

Παρὰ τὴν πλουσίαν μνήμην της, δὲν εἶχε ἕκτακτον παιδείαν, καὶ τὴν εἰς ὅλα ἐπιδεξιότητά της, δὲν παρήγαγεν ἢ πολὺ ὀλίγα ἔργα. Ἡ αἰτία τοῦ μετρίου τούτου ἀποτελέσματος τοσοῦτων ἐκλεκτῶν δώρων, εἶνε ἡ ἔλλειψις ἐπιμονῆς, ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ ἐνθουσιώδης καὶ ἀπερίσκεπτος φύσις της, ἣτις τὴν ἔκαμνεν τὰ πάντα νὰ ἐπιχειρῆ, εἰς οὐδὲν δὲ νὰ τελειοποιῆται ἢ νὰ ἐμβαθύνῃ.